

dní, neboť prý kresby na prstech a nohou a na šlapkách zůstanou až do smrti beze změny, takže tím je dána znamenitá možnost rozpoznávací. V posledním čísle »Archivu pro kriminologii« je zajímavý článek nadepsaný: »Je možno vyléčiti zločinnost operací?« Štítná žláza jako sídlo zločineckých instinktů. V tomto pojednání se dokazuje, že větší či menší rozměr štítné žlázy je v souvislosti s duševními poruchami anebo má v zá-pětí různé zločinecké sklony. Malou štítnou žlázu mají prý kleptomanové, zloději ze zvyku, lupiči, hochštapleři, velkou štítnou žlázu osoby povahy násilné. Operací (usměrněním štítné žlázy) dosahuje se prý velkých změn v charakteru zločinců, kteří po zdařilé operaci se stávají opět užitečnými členy lidské společnosti. V Anglii se prý pokusy zdařily a nám by přirozeně nastala nová éra v posuzování zločinců.

Mnoho se také mluví o zvláštním přístroji pletismografu, kde pomocí tlaku krve poznáme, zda pachatel mluví pravdu neb zda lže. Těchto moderních vymožeností ještě nemáme, ale nutně bychom jich potřebovali.

Zločinci budou míti těžké postavení v boji s bezpečnostními orgány, jichž činnost bude podepřena moderními vědeckými poznatky ze všech oborů věd a každé usvědčení pachatele pomocí vědy působí na zločince dojmem tak mohutným a pro ostatní zločince odstrašujícím, že se a priori odejme chuť všem těm, kteří v budoucnosti by měli v úmyslu dopustiti se podobného trestného činu.

Nový obchodný zákon v Polsku.

M. Č e k o v s k ý (Bratislava).

Dňom 1. VII. 1934 vstúpi v Poľsku v platnosť nový obchodný zákoník. Návrh toho zákoníka, vypracovaný podkomisiou pre právo obchodné pri »Poľskej kodifikačnej komisii« bol touto komisiou prijatý a vydaný tlačou 23. IX. 33 r. jako čís. F5 jej edicíj pod názvom: »Projekt kodeksu handlowego cześć I.« V najbližšom čase bude vládou predložený zákonodárnym sborom k schváleniu.

Návrh má nahradit všetky dosiaľ platné obchodné zákony v Poľsku, čím sa stáva ďalším krokom v unifikácii poľského občianskeho zákoníka.

Po stránke formálnej návrh delí sa na 2 časti (knihy), a tie zase na články. Písaný je stručne, avšak jasne a zrozumiteľne.

Po stránke obsahovej — návrh je spracovaný v duchu najmodernejších obchodných zákonodárstiev (najmä švajciarskeho a nemeckého). Prvá časť zaoberá sa osobou obchodníka a druhá pojednáva o obchodných úkonoch.

Niektoré novoty, ktoré návrh uvádza do obchodného ži-

vota, zaslúžia si pozornosti aj zo strany čl. právnickej verejnosti. —

Časť prvá pristupuje hneď k osobe obchodníka. Definícia je stručná: »obchodník je ten, kto vlastným menom prevádza výdeľný podnik«. Tým je usnadnené podriaďiť obchodnému právu mnohé obory, ktoré sú dôležité pre hospodársky obrat, ako: komisia, špedícia, prevoz, maklerské úkony, podniky divadelné atd., a ktorých vzťahy k obchodu sú dosť voľné. Návrh sa pri tom uchyluje od vypočítavania činností, ktoré sa majú považovať za obchodné.

Definíciu zárobkového podniku návrh neuvádza. Za zárobkový možno považovať každý podnik, majúci za účel zisk. Je to široká interpretácia a preto dáva možnosť podriaďiť tomu pojmu tiež mnohé zemeľské podniky (hospodárstva) rôzneho typu, lebo aj u tých sa počíta na zisk. To sa vzťahuje predovšetkým na väčšie zemeľské podniky, kde sa hospodári intenzívnejšie a primerane aj investuje. V návrhu sa spomína, že lesné, zahradnícke a rybárske hospodárstva nie sú považované za tie, o ktorých návrh hovorí; nie sú teda obchodnými a obch. zákoníku nepodliehajú. Väčšie zemeľ. podniky, ktoré majú väčší obchodný obrat a ich majiteľovi záleží na zväčšení svojho úveru, stávajú sa obchodnými tým, že majiteľ podrobí sa obchodnému »rigoru«, dá sa zapísať do obch. záznamu, čím sa stane plnoprávnym zapísaným obchodníkom.

Pojem »obchodník« je širší než »obchodník zapísaný«. Len zapísaný obchodník má povinnosti: viesť knihy, mať firmu a prokuristu.

Povinnosť k zápisu má ten, kto prevádza podnik vo väčšom rozsahu a všetky obch. spoločnosti. Či istý podnik je väčším, alebo menším, o tom rozhodujú: ministerstvo priemyslu a obchodu v dorozumení s min. spravodlnosti a financií. Obchodník, ktorého závod, alebo zemeľský podnik prestal byť väčším, môže žiadať, aby bol v obch. zázname škrtnutý. Tím prestáva byť obchodníkom zapísaným. Obchodníci, ktorým sa nedostáva náležitostí potrebných k zápisu dľa nového obch. zákona, môžu v dobe, keď ten nadobudne platnosti, žiadať o škrtnutie v obch. zázname.

Čo sa týka obch. záznamu, firmy a obchodného zmocnenia, návrh ponecháva v platnosti dosavadne predpisy.

Obch. záznam je verejný. Zápis sa koná na základe prihlášky (osobnej alebo písomnej). Prihláška má byť učená behom 14 dní od vzniku skutočnosti, oprávňujúcich k zápisu. Opomenutie sa trestá pokutami, ktoré môžu byť uložené opätovne. Za škody vzniknulé opomenutím prihlášky, alebo zmeškaním zápisnej lehoty ručia solidárne osoby povinné hlásením obchodu k zápisu. Zápisná povinnosť, skutočnosti opravňujúce k zápisu a sám zápis je daný pod dozor obchodným a priemyselným komorám. Ony majú právo dávať návrhy u rejstrikových súdov a právo z ich usnesení sa odvolať.

Právne následky zápisu vóči osobám tretím majú účinnosť

od doby publikácie zápisu v »Monitore Połskom«. Po uverejnení zápisu nikto z osôb tretích nemôže sa vyhovárať neznalosťou zapísaných skutočností, iba, keď dokáže, že sa o tom dozvedieť nemohol. Naopak obchodník (zapísaný) pred uverejnením zápisu nemôže, tiež oproti osobám tretím dovolávať sa zapísaných skutočností — iba, keď dokáže, že tieto boli spomenutým osobám už pred publikáciou zápisu známe. Predpis ten netýka sa skutočností vzťahujúcich sa na obchodníkovu spôsobilosť k pr. jednaniam.

Predpisy týkajúce sa prevodu podniku na inú osobu, líšia sa od dosiaľ platných. Návrh nevyžaduje, aby taký prevod, akým je danie do tržby, sriadenie užívacieho práva a pod. konal sa notariálnym aktom, ale musí sa to stať písomne. Notariálny akt vyžaduje sa len pri úkonoch právnych, týkajúcich sa prevodu vlastníctva, alebo zataženia nemovitého majetku.

Dôležitou je otázka ručenia a záväzkov, vzniknúcich pri prevode podniku. Keď podnik (závod) vedie majiteľ sám, vtedy za svoje úkony je tiež sám zodpovedný — čo je samozrejmé. Otázka tá môže byť aktuálnou v prípade, keď závod bol prevedený na inú osobu. V takom prípade je smerodajné — podľa návrhu — či sa prevod zapísaného závodu stal notariálnym aktom, alebo bez neho. V prvom prípade návrh stanoví solidárnu zodpovednosť prevoditeľa a prejímateľa; prejímateľ ručí spolu s prevoditeľom za záväzky, ktoré už jestvovaly v dobe prevodu a o ktorých on vedel, alebo vedieť mal. Výminka je, keď prejímateľ je prevoditeľovi osobou blízkou; vtedy platí právna domnienka, že o týchto záväzkoch vedel. Keď sa prevod nestal notariálnym aktom, za záväzky prevoditeľove ručí prejímateľ. Záväzky, za ktoré prejímateľ neručí, stanú sa v dobe prevodu hneď vymahateľnými u prevoditeľa — ovšem, keď nie sú náležite zaistené. Dosavadný predpis, platný posiaľ na území byv. Ruskopolska v »Dekretu o obchodnom rejestre« z 1919 r., poskytujúci veriteľom prevedeného na inú osobu závodu právo ohradíť sa proti vyplateniu prevoditeľovi kúpnej ceny — alebo spokojíť sa do roka od uskutočnenia prevodu z podstaty prevedeného závodu — bol návrhom zrušený.

Predpis o vedení obchodných kníh je stručný. Návrh nevypočítava druhov obch. kníh, ale stanoví všeobecne, že zapísaný obchodník je povinný viesť také obchodné knihy, aké dľa všeobecných zásad účtovníctva, berúc pod úvahu veľkosť a druh podniku, sú nutné. Návrh ďalej žiada, aby obchodník, ohľadne vykázania majetkového stavu a stavu svojho závodu, vyhotovil koncom každého obchodného roka súpis svojho majetku a zostavil súvahu, odzrkadľujúcu vzájomný pomer aktív a pasív. Súvaha má byť v pol'skej valute.

Obchodné spoločnosti. Návrh rozoznáva obch. spoločnosti: verejná, komanditná a tichá. Verejná spoločnosť — je každý väčší, výdeľčný podnik, prevádzaný pod spoločným menom, ktorý nie je inou obch. spoločnosťou. Je osobou právnickou, má vlastný majetok, pozostávajúci z vkladov spoločníkov a

z vecí a práv, nadobudnutých v dobe jestvovania spoločnosti. Nakoľko oddelený majetok spoločnosti je samostatnou jednotkou, je zásadne len on — keď smluva neznie inak — zodpovedný za záväzky spoločnosti. S druhej stránky za tieto záväzky ručí veriteľom spoločnosti každý spoločník celým svojím majetkom bez obmedzenia a solidárne. Predpis ten platí bezpodmienečne a nemôže byť žiadnou smluvou ani obmedzovaný ani vynechaný. Čo sa týka vnútorných pomerov spoločnosti, podobne nerušiteľný predpis zaručuje spoločníkovi možnosť kontroly stavu majetku spoločnosti, stavu závodov, kníh a všetkých dokladov. Iné pomery môžu byť upravované spoločnými smluvami.

O komanditnej spoločnosti platia tie isté predpisy, čo o verejnej. Rozdiel je ten, že kom. spol. môže vzniknúť len na základe smluvy vo forme notariálneho aktu; ďalej že komanditista ručí za záväzky spoločnosti len do výšky svojich vkladov a to: za tie, ktoré vznikly aj pred jeho vstupom do spoločnosti, konečne, že obníženie vkladu voči tým veriteľom spol., ktorých pohľadávky vznikly pred zápisom toho obníženia, nie je právne záväzné. Neobmedzená zodpovednosť komanditistu jestvuje len v tom prípade, keď jednajúc menom spoločnosti na základe obdržanej plnej moci túto nepreukázal.

Druhá časť — pojednáva o obchodných úkonoch. Návrh považuje za obch. úkony právne úkony obchodníkov, ktoré vznikly prevádzovaním jeho závodu. Pri tom platí právna domnienka, že každý právny úkon obchodníkov je úkonom obchodným. Je to dôležité, lebo predpisy obch. práva možno uplatňovať len na úkony obchodné a v páde pochybnosti je nutno viesť dôkaz, že daný úkon je spojený s prevádzaním obchodného závodu. Jestli činnosť je obchodnou pre jednu stranu, má sa použiť obch. práva pre obe strany. Výnimka — keď v tomto ohľade platia iné právne predpisy. Tým obchodné právo platí aj pre neobchodníkov.

Z tej zásady sú v samom návrhu výnimky. Na pr. čo sa týka obchodnej zástavy, pri tej neplatia predpisy obč. práva vzťahujúce sa na formality pri zriaďovaní zástavy. Obchodný zákon dáva možnosť ľahkej a rýchlej realizácie zástavy. Podobne lepšie je použiť predpisov obch. práva pri práve retenčnom, pri kontekorente a pri obchodnom predaji, ďalej keď sa jedná o povinnosť prezretia tovaru pri kúpe, s čím je spojená otázka ručenia predávateľa za vady tovaru. — V tých prípadoch možno použiť predpisov obch. práva len, keď obe strany sú obchodníkmi.

Aj rad iných právnych predpisov návrhu má sa vzťahovať len na kontrahenta, ktorý je obchodníkom. Zo všeobecných predpisov právnych patria sem: 1. predpis obsahujúci právnu domnienku, že obchodné zvyklosti sú obchodníkovi známe (oproti neobchodníkovi obchodník musí vždy dokazovať, že daná obch. zvykosť bola mu známou); 2. ďalej predpis týkajúci sa zachovania pečlivosti pri vedení závodu obchodní-

kom a neobchodníkom, predpis o solidárnom ručení obchodníka ako spoludlžníka alebo ručiteľ pri obchodnom úkone, a konečne predpis, že obchodník, ktorý pri prevádzaní svojho závodu sa inej osobe smluvne zaviazal k náhrade škody, v určitom obnose nemôže požadovať, aby ten obnos bol mu zmenšený.

K predpisom upraveným návrhom a vzťahujúcim sa na rôzne druhy, obch. úkonov patria tiež predpisy o zvláštnych povinnostiach obchodníkových zo smluvy jednatelskej, z komisie, z úkonu zasielateľského a povoznickej činnosti.

V návrhu nového poľského obchodného zákoníka nachádza sa mnoho podrobných ustanovení a predpisov líšiacich sa od predpisov a ustanovení nášeho obchodného zákona, ale o tých môžu sa záujemci najlepšie informovať u samého prameňa.

Zprávy

Kríza moderného štátu.*) *Rozvíjajúci život dávno prekonal stredoveké pomery, z ktorých dnešný štát vznikol. Povaha moderného štátu není prispôbená k tomu, aby uspokojive riešila problémy prítomnosti. V tom prameni kríza moderného štátu. Moderný štát je dieťaťom renesancie, ktorá je reakciou na stredoveké hodnoty, ktoré nahradzuje hodnotami novými, odkrýva ľudskú individualitu, ktorú stredovek všestranne pohlcoval. Individuiu renesancia prináša slobodu, činí z neho bytosť voľnú, dáva mu možnosť uplatniť sa; zkrátka znamená znovuzrodenie človeka.*

Individualizmus je obsiahlym programom pre celé generácie, ostáva hybnou silou dodnes. Renesancia uvoľňuje predovšetkým individuum mysliace, ženie ho za politickou slobodou a umožňuje konečne príchod individualizmu hospodárskeho.

Myšlienka osobnosti, a slobody bola z individua prenesená na štát, ktorý sa domáha podobných práv; tak vzniká požiadavok štátnej suverenity. Sloboda jednotlivca i suverenita štátu znamená, že prameňom obmedzení je determinujúci sám; predstavuje právo sebeurčenia. Princip suverenity v novovekých teoriách predstavuje tendenciu silného, na moci iné nezávislého, samostatného štátu. I zbavuje sa štát každej moci, ktorá bráni úplnému rozvinutiu jeho individuality. Vnutri sú to rôzne stavy a korporácie, z vonku snahy ríše rímsko-nemeckej a cirkve katolíckej. Štát dosiahne svojho cieľa a suverenita stáva sa jeho nepopierateľným právom, právom medzinárodným sankcionovaným prívlastkom.

Vedomie svrchovanosti zmení však tiež psychológiu štátu. Niekdajší spútaný štát stáva sa sebavedomým, ochotným po-

*) Hlavné myšlienky prednášky povedanej dňa 7. decembra 1933 na inštalácii J. M. prof. Dr. B. Tomsu.